

In Cōmemoratione Victoriæ Bacensis Ciuitatis
apud sanctum Iacobum Hispanorū de urbe: Sermo
ad Senatū Cardinalium habitus die dominica. x. Ia
nuarii. M. cccc. xc. per. R. P. D. Bernardinum Car
uaial Episcopum Paceñ Regium Oratorem.

Hæc est uictoria quæ uincit mundū: fides nostra.
Prima Io. quinto.

Conuenistis .P. Reuerendissimi militan
tis ecclesiæ fulgētissimæ bases in sanctā
hanc ædem diuī apli Iacobi Hispaniarū
patroni: ut īmortali deo gratias habeatis
ipli quoq; p̄tectori Iacobo pro triumphī gloria Hi
spano inuictissimo ac uere catholico Regi concessa
aduersus Maomethem infestissimū christiani noīs
hostem dum potitus est ciuitate Baceñ Regni Gra
nateñ insigni. Non iam ad lugubria carmina: nō ut
alias ad referendum Bizantium deperditū: nō ad col
lachrymandum excidia xp̄ianorū inuitati: sed ad uere
foelicem sanctissime uictoriæ diem celebrandum cō
memorandumq; conuentus hic agitur. Scio perdiffi
cilem operā parem tanto beneficio posse referri gra
tiam: is tamen omnipotens qui uictoriā ipsam miri
fice impleuit dignabitur sua clāmentia: cuius perfe
cta sunt omnia: assistere oratori suo ne ulla ex parte
aliquis gloriæ laudisue cumulus tanto munerī diuī
no deficiat. Matrē igit gratiæ misericordiæ fontem
piissimā dei genitricem quæ dicendī munus & gra

tiam Oratorib⁹ sacris ab unigenito impetrare solita
est: supplicí uoce de more preceimur orantes. Aue.

¶ Argueret me forte quispiã Patres de suscepta pro-
uincia q̃ quum natione Hispanus sim & Hispani re-
gis (ímeritus licet) orator: Regis ipsius præconia re-
censenda susceperim: quum ea potius alicui extero de-
mandanda forent: Verū id ego obiurgatione dignū
non censui. Nempe quum sit nobis hístoria texenda
non fabula nec cōmentí aliquid aut fucationis ora-
tio nostra habitura sit: nemo melius explicabit pro-
uinciã: q̃ is qui Hispanorum Príncipum gesta cru-
ditionemq; omnem militarem propriis hauserit ocu-
lis: ac e fonte ipso præterita & præsentia bello emer-
gentia collegerit: idq; mihi præ cæteris (salua aliorū
pace) contigisse non inficior: quum bellí pacisq; tem-
pore inuictissimi Ferdinandi Hispaniarum Regis:
ac serenissimæ Helisabeth Reginæ eius charissimæ
confortis: instituta moresq; didicerim. Ipsam quoq;
Bacensem uictoriã litteris primorū e partibus abun-
de plene non secus ac si interfuissem intellexerim.
Ad explicanda quoq; catholici Regis mei uera lau-
dis & uirtutum munera & si alii Oratores possent
magis conuenire: mihi tamen præ omnibus conue-
nit eo exerceri dicendi genere. Profecto si Aristotele
teste in de Republica: Rex ipse pater est patriæ: Pa-
tria uero prouincialium parens & genitrix: non du-
bium quin Hispanus Rex Hispanorum omniū iu-

re merito Pater censerí debeat tenerí auté filíos hó-
norí parentum dominíco præcepto didícimus: Atq;
ea m.e inter alias cogít & arctat oratio: ut & si non
aptior; obnoxior tamen inueniar huic subeundæ ac
explicandæ prouinciæ. Agam ígitur in ea (utcunq;
tamen) Nam & si mea íeiuna uerba rem extenuent:
ipsa tamen Regia gesta & præclara facínora ad æthe-
ra usque se extollunt. Quo fit ut illís laudatore atq;
Præcone opus non sit. Primo tamen omnium scola-
stíce; edisseram quíd ad rem nostram Títulus ac the-
ma istíus orationís conducat.

¶ Hæc est uictoria quæ uincit mundū fides nostra
Pro cuius intelligentia & introductione problema
nobis disputabile exponitur: Vtrum uidelicet apud
infideles sint uera iura dominíi Principatus & regní
an non. In quo sunt qui affirmatiue sentiāt: sunt qui
negatiue. Innocentius quartus in apparatu suo ca-
pitulo Qd̄ super his. de uo. & uo. redemptione sen-
tit affirmatiue: apud infideles uera esse iura dominíi
principatus & regní. Quod de illíus mente limitari
oportet ad ea Regna uel dominia, quæ ipsi primitus
aut sui progenitores occuparunt. Quū enim a prin-
cipio orbis omnia essent cōia & in nullius bonis pri-
or occupatio fecit ius diuisionis & distinctionis: se-
cus tñ intelligit in terris uel dominíis primo a xp̄ia-
nis possessis: & inde a paganis usurpatis: in qb9 solo
iure intrusíonis rapinæ & uiolétia defendi pñt. Verū
in cæteris infideles opinione Inno. etiā pleno iure

tutabuntur: A quibus nō liceret fidelibus nec etiam
pape cos pellere nisi cum maxima causa: utpote si es-
sent infestī christīanīs: bellum gerendo: uel ad scētā
suam publice trahendo: aut alias: in quibus casibus
infideles & etiam si in aliquo agerent contra iura na-
turæ uel constitutiones suas in moralibus: possent
iure corrigi a Summo Pontifice: quum ipse tanquā
Vīcarius deī omnīpotētis: cuius oues sunt omnes ra-
tionales creaturæ: utriusq; ouilīs: scilicet fidelis & in-
fidelis curam habuerit: quāuis fidelis cura ei charius
cōmissa sit. Nec enim de iure dubitat Innocentius
quī infideles & omnes rōnales creaturæ pleno iure
subiiciantur papę tanq̃ deī summo uicario. esto q̃ fa-
cto infideles illi nō obediāt. Stat itaq; in quēstione
resolutio dñi Innocentiī: Infideles esto facto nō re-
cognoscentes iugum ecclesiæ posse pleno iure possi-
dere aliqua Regna iurisdīctiōes & dominia. Cui sen-
tentie plures sapientes & diuini ac pontificiī iuris ad-
hæserūt. ¶ Verum dñs Ostiensis sentit negatiue in
problemate: cū quo ego hodie magis conuenio: sunt
& tractatores diuini qui id sentiant post Christi ui-
delicet aduentū iusta causa omne dominium & prin-
cipatum subtractum esse infidelib⁹ & ad Christum
& fideles xpī tanquā ipsius hæredes pleno iure trans-
latum. Vbi Ostiensis q̃ præcise tria probat: & meri-
tum translationis: & translationem in actu: & succes-
sionem principatus translati. Quod aut infideles tā
gentiles q̃ iudei meruerint ab eis auferri dñia pbat

bat p̄ illud Ecclesiastici. x. Regnū a gēte in gentē trāsfert̄ p̄pter iniustitias iniurias cōtumelias ac diuersos dolos. His aut̄ oībus infidelitas plena fuit: maxie ante xp̄i aduentū. Translationē oīdit hebreorū. vii. translato sacerdotio necesse est ut legis translatio fiat: ubi ad l̄ram de trāslatiōe regnī & sacerdotiī ad xp̄m ap̄ls loquebat̄: Fuit. n. xp̄s ea rōne rex qua sacerdos: & ecōtra: Vñ sicut oē sacerdotium p̄cedēs xp̄m: scilicet naturæ & legis: fuit translātū ad unicū & uerū xp̄i sacerdotium: ita & oē regnum p̄cedens xp̄m fuit trāslatum ad unicū & uerum regnū xp̄i. De quo Luc. i. Dabit ei dñs sedem Dauid patris eius & regnabit in domo Iacob in eternū & regnī eius nō erit finis. De successione regnī ad infideles Math. xxi. Auferet̄ a uobis regnū & dabit̄ genti facienti fructus eius. Istius autē regnī & sacerdotiī ad xp̄m translati regimē & principatum p̄petuum usq; ad consummationē seculorū: cōmisit xp̄s dñs Petro & in Petro successoribus ei⁹: cui dixit: Pasce oues meas & tibi dabo claues regnī celorū: & tu uocaberis cephias & tu cōfirma fratres tuos. Residet ergo i qōne sn̄ia. D. Ostiēñ q̄ post xp̄i aduentū apud infideles nulla sunt uera iura principatus & dñiī: & si quē uera esse possunt in his solū contīget q̄ recognoscunt iugum & seruitutē eccl̄iæ & illius p̄missione & tolerantia aliqua dñia possederunt. In cæteris tñ nō recognoscentibus nō mō quo ad regna uel dñia aliqn̄ per xp̄ianos possessa: q̄a de his nulla est cōtrouersia; uerū etiā quo ad ea quæ ipsi

& sui pgenitores cōtinuatissimis successiōibus pos-
federunt: uera ratio dñi & principatus non est: quīs
hanc cōtinuatā successiōē posse probare sit admo-
dum difficile: quum in oēm terrā exiuerit sonus apo-
stolorū: & euangelium xpī in toto fere orbe prædica-
tum & receptum sit. Paganī igit̃ hac snīa magis ty-
ranni possessores in regnīs uel dñiīs q̃ iure dñi cen-
sendi sunt. Possunt ergo oīa ab eis tanq̃ ab intrusis
& iniustis possessoribus armīs peti & auferri p̃ fide-
les: maxime stante mandato auctoritate & licētia ui-
carii dei oīpotentis: cuius est oīs terra & plenitudo
eius. ¶ Et hanc snīam dñi Ostiensis signāter de uni-
uersalitate regnī xpī & ei⁹ successiōe ad fideles ego
ulterius magis confirmo. Regnum & dñium orbis
xp̃s dñs deus homo creatōe & reparatione orbis pro-
meruit. Nempe qui rem aliquā de sua materia facit:
aut de nihilo creat: quicq; rem ipsam iam labentem &
deperditam pristinae salutis nouitati ac libertati resti-
tuit: utroq; istorū operū & eorū quolibet īsolidum hu-
iuscemodī rei dñium pleno iure sibi uendicat. Idq;
xp̃o dño creatiōe & redemptione orbis cōtigisse &
euenisse sacrae l̃ræ protestant̃: quæ cum regē & dñm
uniuersæ terræ creberrime confitent̃. Qd̃ si de mul-
tis pauca referā occurrit illud īprimis Esaia. xvi. ubi
de xp̃o & Messia. Emitte agnū dñc dñatorem terræ
Et Esa. xxxiii. Ecce dñs legifer noster rex noster ip̃e
ueniet & saluabit nos. Et Hieremia. xxiii. Suscitabo
Dauid germen iustum: regnabit rex: sapiens erit: faci-

et iudiciū & iustitiā in terra: Hic est lapis abscissus
de monte sine manibus: cui deus cœli dedit regnū qđ
icternū nō dissipabit. Dani. ii. & de latitudine regni
Messiæ Dani. vii. Dabit ei dñs ptātem honorem &
regnum omnes gentes populi tribus & linguae serui
ent ei: ptās eius æterna quæ nō auferetur & regnum
eius qđ nō corrumpet. Et in psalmo. ii. de regno xpī
Quoniam ego constitutus sum rex ab eo. Et. lxxi. de
uniuersalitate regni xpī: Et dñabitur a mari usq; ad
mare & a flumine usq; ad terminos orbis terrarū. Et
ibidē: Adorabunt eum oēs reges terre: oēs gentes ser
uiant ei. Et psalmo. xciiii. de xpō: Et rex magnus su
per oēs deos. Atq; huic rotæ ueteris testamenti exi
stens in medio: rota noui testamenti conformiter de
regno xpī p̄dicat. Vñ Luca. i. Angelus Mariæ p̄di
xerat de xpō nascituro: Dabit ei dñs sedē Dauid pa
tris eius & regnabit in domo Iacob in æternū. In cu
ius regni recognitionē. xiii. a natiuitate tua die a tri
bus beatissimis regib⁹ adoratur: qui uerbis & mune
ribus cum orbis terrarū regem p̄fessi sunt: Math. ii.
Et xp̄s qui ueritas est de seipso dicit Io. xiii. Vos uo
catis me magister & dñe & bene dicitis: sum enim. s.
magister & dñs. Et Math. xxi. quum p̄ciperet apl̄is
de solutione asinæ & pulli subiugalis dicit de seipso:
Si quis uobis aliquid dixerit dicite illi quia dñs his
op⁹ habet. se anthonomatie appellans dñm. Et Io.
xxviii. interrogante Pilato an Rex esset: nō negat se
regē esse: imo et fatetur: Verū dicit nō regnum meū

nō est hīc. Quod ornatissime & quadratissime exponit Io. papa. xxii. in quadam extrauaganti quæ incipit: Quoniam uir reprobus. Nō dixit inquit Christus regnum meum non est hīc. i. non est super hoc mundo & rebus temporalibus: prout aliqui male interpretati sunt: sed dixit Regnum meum nō est hīc id est non est deriuatum ab hoc mundo: sed a deo: iuxta uerbum Angeli: Dabit illi dominus deus zc. Et Augustinus super Io. inquit: Non absque diuino instinctu Pilatus titulo crucis Christum Regem esse annotauit: & illud triplici lingua scripsit propter figuram uiuersalis Regni & domini Christi in uniuersitate linguarum. Iudeis quoque acclamantibus ne eum Regem inscriberet: Sed quia dixit se Regem: constantissime & in hoc diuino & prophetico spiritu contradixit dicens: Quod scripsi scripsi. Et Christus de seipso dicit Mathei. xxviii. datam sibi potestatem in cælo & in terra. De regno quoque & dominio christi princeps apostolorum Petrus Actuum secundo apertissimum profert testimonium: Certissime ergo sciat omnis domus Israel: quoniam & dominum & Christum: id est Regem: fecit deus hunc Iesum quem uos crucifixistis. Et Io. Apocalipsis. xix. dicit habere Christum in uestimento suo & femore scriptum: Rex regum & dñs dñantium. Hīc et Apostoli in suo Simbolo et patres in Niceno Christum unicum dominum nostrum appellant. Ex quibus omnibus et multis aliis quæ breuioris processus

gratia nō inducuntur: satis constat Christum aduentu suo omne dominiū orbis terrarū ad se transtulisse. Hæredes autē patris non sunt pleno iure nisi filii. Quibus stantib⁹ alii nō succedunt: iuxta illud Apostoli Si filii & hæredes Romanorū. viii. Filii autem Christi nō efficiūtur nisi per fidem quæ & nos xpīanos denominat secundum illud. Io. primo: Dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Christiani igitur post xpī aduentum & ipsi soli sunt uere hæredes dominiū & principatus orbis terrarum: ita ut ceteri magis tyranni possessores q̃ iure domini censendi sunt. Iuxta quod Archiep̃s Casariē in quibusdā conclusionibus quas repetiit in Basilienē synodo inter alias unam posuit sub his uerbis ¶ Christus nascendo omne dñiū transtulit ad fideles. Vnde Turchus Antichristus pessim⁹ nō est magis dñs: etiam Turchia nec un⁹ pagi minimi q̃ ego mundi. Ex his euidenter constat de solutione politici problematis: Vtrum apud ifideles sint uera iura dominiū principatus aut regni. Fide igitur nō mō eternum regnum nobis parat: sine qua impossibile est placere deo: uerū & temporale acquirē. Ius enim hæreditatis Christi & successionis in dominio orbis terrarum non alio q̃ fide promeremur.

¶ Ex superinductis peregrinam & insolitam notabilem tamen expositionem tituli ac thematis orationis nostræ liceat intueri: Hæc est uictoria quæ uincit mundum fides nostra: Ac si beatissimus apostolus

& euangelista Io. deo plenus sibi uellet dicere inter alias dignitates & excellentias fidei Patres mei hæc una est uel maxima q̃ non alio q̃ fide ius in dominio & principatu orbis terrarū & haberi potest & retineri. Potissima nanq; ratio Victoriæ in petitiōe domini est ius ad dominium. Quumq; fideles sola fide filiationem Christi consequantur: qua filiatione successionem hæreditatis paternæ & domini Christi in orbe terrarū mereri possunt: iustissime ac ornatiissime de fide scribit̃ q̃ sit uictoria quę uincit mundum: id est mūdi dominia & principatus uincere & possidere promeretur. Hinc & de fide ap̃lus Paulus Hebreorū. xi. inquit: Sancti per fidem uicerūt regna operati sunt iusticiā adepti sunt repromissiones obturauerunt ora leonum extinxerunt impetum ignis fugauerūt aciem gladii: fortes facti sunt in bello: castra uerterunt exterorum & reliqua.

¶ Qd si exemplis agamus & ad prisca & noua exempla uertamur inueniem⁹ aperte xp̃ianā Remp. post transitum saluatoris fidei merito facile auctā illiusq; sceptrū in uniuersum pene orbē dilatatū: nec semel a xp̃ianis habita uel possessa dominia ab eis unq̃ defecisse: nisi & in eis fide deficiente aut refrigescēte quasi cessante uera causa domini & principat⁹. Quid referā Philippum primū xp̃ianum Imperatorem? Quid Constantinū magnū? Valentinianū. Theodosiū. Iustinū. Iustinianū. Heracliū. Quid Carolum magnū. Quid othonem & reliquos catholicos Cæsares? Pro

fecto fidei merito uicerunt orbem: ac tam diu illis comes uictoria fuit: quodiu fides & religio. Quod si parumper libeat Iberorum principum annales reuolucere de uniuersa illa multitudine regum Gothorum & Hispanorum ante cladem Hispanie per Arabes cum xxxvi. fere Gothorum reges in hispania precessissent: quis gloriosior & potetior Richaredo qui Arrianam heresim sub Leandro & Fulgentio ex Hispania pepulit? Quis foelicior & fortunatior Sisebuto qui religiosissimus princeps Iudeorum perfidam gentem sub Isodoro ab hispania exulare coegit: uel fide trinitatis admittere. Nec his impar Recinsuindus qui sub Eugenio & Ildefonso beatissimis Toletanis primatibus uariis conciliis uarias pestiferas hereses ab hispania extirpauit. Hi tres ceteris gothorum regibus ante cladem ideo prosperitate & dominio superiores fuere: quo ceteros fide & religione superarunt. Nonne & post cladem Hispanie Pelagius primus legionis Rex fidei merito superauit Ismaelem: miraculis etiam ob illius religionem clare ostensis. Alfonsusque primus cognomento catholicus legionis Item rex fidei merito regna hispanie cum magna Arabum iactura dilatauit. Profecto dies unica orationi non sufficeret: si Alfonsos omnes: si Ramiros: si Ferdinandos signanter primum & tertium gloriosissimos: si ceteros Iberorum Reges: si denique Ferdinandum Gundissalui Castellae comitem: si Cidum: Rodericum Didaci de bivar Valentie primum expugnatorem enumerare deberet. Quos omnes fides & religio uictores optimos & triumphatores

celebres præ cæteris effecerunt. Ecce tra uero quicquid
dominii & principatus barbarorum insultibus Christi-
anæ religioni deperit: hoc omne deficiente fide: sup-
uenientibusque hereticis erroribus & scismatibus chri-
stiana Respublica amisit. Asiam quæ primo fuerat ditio-
nis christianæ: demeritum Arrianæ & Nestorianæ
hereseos ac aliarum heresum: subegit Ismaeli: Pelagi-
ana heresis subdidit. Item & Aphricam: quæ pro dolor
tot christianorum ecclesiis & sanctorum uirorum cati-
bus abundabat: ac intra Europam non absque heresis
& scismatis nota: Bizantium cum celebri olim Gre-
corum Imperio in manibus spurcissimorum hostium
fidei redactum est: Quum & Græci in processione
spiritus sancti & in recognitione unius universalis
Vicarii Iesu xpi & aliis compluribus a fide Romanæ
ecclesiæ pro qua xps ne deficeret rogauit se scinderet
& separarent. Necnon & Hispania intra alterum Eu-
ropæ angulum quum olim iusto dei iudicio prædæ
Arabum patuit: aliquo errore scismatis aut infidelita-
tis caruit: præsertim cum ea tempestate mores flagi-
tiosissimi Vitiæ penultimi Gothorum Regis: adhuc
uniuersam fere Hispaniam inficerent. Hic enim Vi-
tiza Rex: omni turpitudini effrenatæ deditus ac in-
star Sardanapali uitam agens: ut multitudinem quoque
sue uitæ sociam haberet: edicto proposuit & lege: li-
cere comprouincialibus suis publicæ plures uxo-
res matrimonio ducere: idque clero etiam post uotum
occidentalis continentię & permisit imo suauit atque

præcepit: mandans ne quis præceptis apostolicis contrarium iubentibus obediret. Idem quoque Iudeorum gentem quam Sisebutus ab Hispania pepulit: incolumes patriæ restituit. Huic successit in Regno Rodericus ultimus Gothorum Rex: sub quo Hispania oppressa est: circa libidines & stupra Vitiæ non inferior. Propter quæ crimina & alia fidei teporem & torporem notantia: sæuiens ira dei facile uniuersam Hispaniā Africanis subegit. Omnia igitur hæc summarie nobis ostendunt & fide acquiri imperia & fide retineri: iisdem enim artibus quibus partum est imperium retinendum est inquit Sallustius. Hæc igitur est uictoria quæ uincit mundum fides nostra.

¶ Cuius sententiæ non immemores Christianissimi principes Ferdinandus Quintus Rex & Helisabeth Regina Hispaniarum illustrissimi inter alias uirtutes quas sibi peculiariter elegerunt fidei & Religionis munus præ cæteris amplexi sunt. Non producam de eorum laudibus orationem tum quod uulgatae sunt orbi Christiano: tum quod anno ab hinc secundo in celebritate uictoriæ Malacæ hoc ipso in loco Orator alius multo me dignior eas cumulatissime persequutus sit. Verum silere non potero quod Hispaniā mille olim bacchantem criminibus sua religione excelsa purgarunt. Blasphemia & periurium uulgaria quondam Hispanorum crimina: sole iustitiæ & religionis Ferdinandi & Helisabeth aduentante ab uniuersa puincia de

fecerunt: furta. rapinæ. uiolentiæ. scorta. lenocinia. fortium & taxillorum publica spectacula: ab Hispania quibus abundabat plurimum: fugata sunt. Heresis iterum crucifigentium Christum circumcissione & sabato castigata & punita est: ac reliqua crimina indifferenter meritas exactissime poenas luunt: adeo ut exemplo & imitatione religionis principum educatus Hispanus exercitus: non exercitum uidere modo militem: uerum potius quasi religiosorum conuentum inspicere: gloria dei magna sit. Armauit fide & religione exercitum suum catholicus Ferdinandus quo hostilia omnia facile superauit. Nempe ut dicam armatis contra inermes est usus: fides profecto in sacris litteris armatura scutum & galea prædicatur. Vnde illud est Ezechielis: Induite uos armaturam fidei. Et alibi: Galeam fidei assumite. Et Ephesorum. vi. inquit Apostolus In omnibus sumentes scutum fidei. Et prima Petri. v. Cui resistite fortes in fide. His igitur felicissimis fidei armis insignitus Hispanus exercitus tanquam fortis armatus custodiens atrium suum & in pace sunt omnia quæ possidet: & iniuste possessa per paganos his armis carentes facile uictoria de cælo præstita superauit.

¶ Anno igitur salutis dominicæ. lxxxii. supra millesimum quadringentesimum tyrannis ac criminibus ab Hispania pulsis aduersus Mauros Granatensem Beticæ insignem partem a septingentis & ultra annis cum magna ignominia crucifixi occupantes: christianissimi principes

Ferdinādus & helisabeth:tū religiōis augēde:tū aui
tæ possessionis recuperandę grā expeditionē fœlicif
simā mouere cœperunt:regnūq; ipm Granatē pug
nacissimorū hoīm & equorū ferax bellī studiis asper
rimū:natura & arte munitum : utpote qđ ad Africā
marī:ad hispaniā uero altissimis montib⁹ & inaccessi
bilibus pene alpibus cingit̃ & claudit̃.Ciuitatum
quoq; oppidorū·castrorū & artium multitudīne & in
audita ac inexpugnabili fortitudine insignit̃:uariis
tñ uastationib⁹·cōtinuis bellis·cōflictibus·obsidi
onibus adeo humiliauit & afflixit catholicus Ferdī
nādus:ut de illi⁹ longi regnī tramite in qnq; ptes di
uiso:īā ferme quatuor ptes deuicerit·In qbus his·vii
supioribus annis ultra qngenta oppida murata ciui
tates & arces fortissimas:lucro sanctissime fidei adie
cit·Exercitū uero Granatē tyranni quē a bellī prin
cipio ppe centum milia peditum·electorū uero eqtū
dccē milium fuisse cōstat:adeo attriuit & ad interitū
fere reduxit ut nec umbrā pteriti roboris retinere ui
deat·¶Et post supiores gloriosos triūphos cōtinu
ata expeditiōe pcessit anno·lxxxix·de mēse Iunii ex
gienio ad castra gl̃iosissimus Ferdināndus ualidissi
mo comitatus exercitū q ad·xyi·milīa fere electissi
morū eqtum:peditum uero·lx·milīa ascendebat : his
dēptis qui ad ministeria tormentorū & machinarū ac
ducendos cōmeatus deputabant̃:primūq; in itinere
ipso:extemplo(uno ut ita dicam spīritu)quinq; non
b z

ignobilibus oppidis prope Bacā expugnatis ad ipsius Bacæ ciuitatis obsidionem foelicia castra tandem admouit. Cōcurrerat illuc uniuersum pene robur militiæ Granatē. Nam & præter Bacæ indigenas prope sex milia electissimorum armatorū omnes uiri pugnacissimi armis strenui ac in Regia Granatē ab antiquo educati & nutriti intra ciuitatis ambitum cū accolis se incluserant: tutaturi pro uirili urbem tanq̃ ultimum uitæ præsidium & totius regni oculum dexterum. Nec carebat ciuitas naturali milite: nam & prope septem milibus armatorū de indigenis abundabat: Ciuitasq; ipsa triplici muro cincta ualidissimis turribus & ppugnaculis superba iniquo loco ad obsidionem & offensionem sita: armis: uictualibus: tormentis & machinis refertissima ac uicina duabus maximis ciuitatibus Maurorum: Granatē uidelicet & Guadixē quæ sibi quotidiana pollicebantur auxilia: nostris hæc omnia difficilem uictoriam portendebant: hostibus uero superbiendi animū dederant. Verum Ferdinandus Catholicus fide armatus quæ mundum uincit & regna: ac omnipotentis dei confusus uiribus cuius causa agebatur: ciuitatē ipsam fossa profundissima & aggere circumdedit: ita ut hostibus introcundi & exeundi facultatē præcluderet: nisi per determinatos pōtes & passus quos ualidissime munitiones a pte castrorū clauderāt. Ambitus uero fossæ muri & aggeris quibus ciuitas cincta est nouē

fere miliaribus in uniuerso giro tendebatur. Cōtinge
re interim uariū conflictus bellicī & cum Vacensib⁹
& cū uicinis Guadixen⁹: ubi Rex illorū residebat: nec
dies unica fuit totius obsidionis semestris quæ uari
is actibus bellicis nō sit decorata. Verū ea oīa mēbra
tīm & examussim explicare: orōne unica nō satis suf
ficerem. Quædam tñ pauca nō omittā quæ & ex par
te dei oīpotentis & ipsorū Regis & Reginae egregiā
fidem religionem & pietatē illorū apertissime nobis
insinuant. Laborabat eo anno tota fere Betica unde
præcipue exercitus & cōmeatus ad obsidionē ducen
di erant morbo pestilenti & superioris Hispaniæ ma
gnam partē infecerat epidimia (mira res & supra om
nem humanā cogitationē & consuetudinem) Hispa
lenses milites: Cordubenses: Carthaginenses ac reli
qui Hispani martiales quos etiam diuisos & segrega
tos p̄ uillas montes & agros: pestis mire insequēbat̃
ad castra foelicia regia insimul uenientes: nihil pesti
lentis: nihil morbidī sentiebāt: adeo ut ipse cōtactus
regiæ uirtutis religionis & fidei oēm illorum labem
quasi propulsare uideretur. Quumq; ex diuersis Hi
spaniæ partibus uariæ gentes illuc confluerent quæ
numerum fere ducentarum mille animarū ascende
rent: sexq; mensibus cōtinuis obsidio firmaret̃: nihil
morbidi inuentum fuerit in castris p̄ter id qđ ex ho
stium ictibus & iaculis est perpeffum: Profecto ma
nus dei erat cū illis cui subest salus & uita cunctorū.

¶ Cæteræ quum ea regio Baceñ ex ppinquitate frigi
dissimorū montium a septembrio mense & ultra assi
duis nimbis frigorib⁹ & niuib⁹ ut plurimū sit sub
iecta: eaq; puincia glacialis sit plurimū & paludosa
in hyeme: digitus dei nubes & cataractas cœli conti
nuū glaciem & niuē inde dimouit: quatenus xpian⁹
exercitus in Septēbris Octobris & Nouēbris mensi
bus ac Decēbris parte qñ intolerabilia illic cōsueue
rant frigora: nō secus ac in Aprilis & Maii temperie
uersaret: ædificauerat tñ regia maiestas ppter hiema
le tps complures domos in castris: adco ut castra ipa
potius ciuitatē regiā: q̃ castra redolerent. Demū quū
eo anno tota fere Betica fuisset ingētem sterilitatem
passa: ita ut q̃plures nō tātum grani collegerint q̃tū
seminauerint: quod futurā in castris maximā anno
næ caritatē necessario iducebat. Mouit oīp otēs xpia
nissimæ reginæ Helisabeth pietatem imensam: quæ
ex Gienio ubi remāserat uiro & exercitui necessaria
subministrans: iusserat officiariis suis ut duplo mi
nori pretio annonā in castris uenderent q̃ Corduba
Ispali Gienio uel Cartthagine unde subministraba
tur cōmeatus regio ærario emerent. Et ultra hoc in
gentes impensas deportationis & uehiculorū pfusis
thesauris gratis impendebat. Quis dubitet hæc oīa
manifestissima fore opera altissimi uolentis nomen
crucifixi ibi exaltari ubi diu ante per infideles fuerat
depressum. His ergo & aliis subsidiis recreatus hispa

nus exercitus ac crebro supplemento nouorum militum facile omnes labores longioris obsidionis tolerauit. Quumque sapius nostri irruptionem in hostes fieri ac clamarent: principis prudentia & inaudita clementia remorati sunt. Intellexerat nepe Rex inuictissimus per trarum fugas triginta mille fere rationales animas intra ciuitatem contineri: nec illis uictum ad plures menses sufficere: hoc comperto: conspectaque loci iniquitate ac mirabili fortitudine hostiumque desperatione qui iam emori interficiendo tamen elegerant: repetitoque Scipionis uerbo quo sapius dicere assolebat: Potius uelle se unius ciuis salutem custodire quam mille hostes perdere. Arbitratus est propterea Rex clementissimus exemplo caesaree uictorie apud Ilerdam fame & inedia absque suorum discrimine hostes ad liberam deditiorem cogere prout etiam nuper de Malacensis est actum. Venere tandem Bacenses longa obsidione ad summam rerum omnium penuriam: perferebant tamen omnia libenter sub pretextu obseruande secte & religionis suae: & ne fides debitam & exhibitam regi suo facile uiolarent: in quo artis & uirtutis militaris praeclara indicia demonstrarunt: fuitque apud eos quasi alter Annibal dux & capitaneus ipsorum quem & nostri in re militari miris laudibus celebrant: hic nostrates quumque uasre deceperit: suos quoque ut laborem & famem libentius tolerarent: multis nouis nuntiis & artibus seduxit: pollicitus quumque suis indubitatum subsidium regis Guadixen. quumque sci-

smata & rebellionem baronum Hispaniæ : & tandē
propter imbres & frígora leuandā breuī obsidionem
certa spe pollicebatur. His & aliis confictis menda-
ciis compescebat a deditiōe Baceñ quum iam extre-
ma paterent. Quibus oībus ne istī retardarēt uicto-
riam de Ferdinandi Regis xpīanissimi consilio & as-
sensu occurrere decreuit serenissima dñā regina He-
lisabe discendens ex Gienio cum nouo milite:appli-
cuitq; ad castra octaua Nouēbris quæ aduentu suo
& nostris patientiæ hyemalis facile aīum dedit; ho-
stibus uero oēm spem leuandæ obsidionis sub qua
tuebant̃ ademīt. Quo fit ut statim aduentu suo con-
sternatī & stupidī hostium animi non de armis: sed
de indutiis & pactis cogitarent:inceperuntq; deditio-
nis tractatum die Nouēbris. xi. tertiā uidelicet post
ipsius Regine aduentū cōcluserunt. xx. datis ēt obsi-
dibus ac quarta Decembris die fœlicissima natalis
xpīani. Mcccc. lxxxix. ciuitatē Bacæ olim pugnacē
& ferocem liberam & expeditam Regiæ ditioni reli-
querunt. Concessit tamen regia clemētia ciuibus Ba-
ceñ libertatem incolendī & habitandī:sub Regia ta-
men seruitute : uillas & agros in propinquis planis
consistentes. Cupientibus uero Aphricam uel alia
loca petere : cum his solum bonis quæ humeris as-
portare potuissent : armisque dimissis : libere facul-
tatem permisit. Ciuitas quoque Purchenæ duorum
mīlium ciuium. Ciuitas Tabernarum mille : Ac

celebre oppidum Scron antiquū Granatensiū gym-
nasiū: omnia montana de Vacares & de Filabres: ac
uniuersa ripa fluminis Almanzoræ cum multis op-
pidis castris & arcibus adiacentibus: omnia hæc quæ
numero & extimatione multa & magna imo & ma-
xima sunt a prima Decembris usq; ad octauam in re-
giam ditionē peruenerūt. Suscepit igitur Baza olim
pugnacissima iugum & uexilla crucifixi quarta De-
cembris: ac die altera dimisit x̄i o sexcētos xp̄ianos
captiuos quos sub duro seruitutis iugo in compedi-
bus diu illic Maometh⁹ oppresserat: ip̄is in exitu cū
lachrymis præ iubilo in processione solenni cū ma-
gna sacerdotum pompa cantantibus: Benedictus do-
minus deus Israel: quia uisitauit & fecit redemptio-
nem plebī suæ. O optimā ac foelicissimā christia-
næ uictoriæ ac redemptionis diem. Nemo est qui fa-
ciat satis tam iustæ lætitiæ & tam celeberrimo ac iu-
cundissimo dei beneficio digne gratulet̄. Quare ha-
bendæ sunt deo optimo maximoq; grates immensæ
quod ad finem usq; iuuerit christianissimos princi-
pes ac intemeratæ diuinæ parenti Mariæ semper uir-
gini: necnō Hispanorū p̄tectori Iacobo quod apud
deum pro tam glorioso triumpho intercesserint: iu-
uandiq; sunt tam catholici principes cōmuni Christi-
anorum suffragio quum & cōmunem causam agāt
Christianę Reip. Verum præ ceteris. S. D. N. domi-
nus Innocentius diuina prouidentia papa octauus:

qui tanq̃ Chrísti uicarius & Chrístianor̃ caput glo-
riæ magnæ & honorí sibi ascribere debet prout certe
facit quicquid Chrísto & chrístianis accrescit: & hãc
diem Chrístiana lætitiã: summis iubilis celebrare de-
buit: prout superiore dominica fecit: & ad plures si-
miles dies addendos Chrístianę uictorię: inuitare ca-
tholicos principes debet. Equidem suæ Beatitudiní
omnem gloriã & istí⁹ sancti tropheí honorẽ chrí-
stianíssimí Hispaniarum principes plenissime depu-
tant tanq̃ capiti Chrístiano sub quo omnis Chrístia-
norum militiã agitur: & a quo suæ maiestates cruciã
tam decimam & alias gratias ad eam expeditiõem
gratíssime susceperunt. Vos quoq; Patres Reueren-
tíssimí tanq̃ præcipua membra Chrístianę Reipub.
prout soliti estis & apud deum oratione supplicí: &
apud Sanctíssimum dñm nostrum uestro interuen-
tu estote auxilió his chrístianíssimis principib⁹ qua-
tenus ex uniuersa Hispania Maomethe fugato faci-
le illum etiam in Africam fugientem consequamur.
Quod assistente nobis fide integra quę est uictoria
uincens mundum: breui futurum speremus præstan-
te Chrísto domino cui est perennís gloria. Amen: •